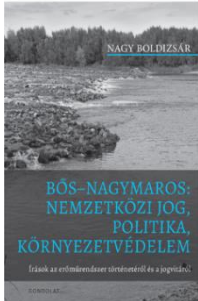

Fórum

A FÓRUM ad teret a vitának. Ezért itt tettük itt közzé Nagy Boldizsár könyvének ismertetése után Zsuffa István, Szöllősi-Nagy András és Bogárdi János reflexióját, melyet a könyv kiváltott. Nagy Boldizsár észrevételeit szintén itt közöljük. Tanulságos olvasmány maga a könyv, a megszólított szerzők írása és Nagy Boldizsár észrevételei is.

Könyvismertetés

Nagy Boldizsár: *Bős-Nagymaros: nemzetközi jog, politika, környezetvédelem*
Gondolat Kiadó, 2024, 410 oldal

<https://www.lira.hu/hu/konyv/ismeretterjeszto-1/bos-nagymaros-nemzetkozi-jog-politika-kornyeztvedelem>

Reflexió

Zsuffa István, Szöllősi-Nagy András, Bogárdi János: *Megszólalunk, mert megszólítottunk – Reflexiók Nagy Boldizsár könyvére*

<https://ojs3.mtak.hu/index.php/hidrologiaikozlony/article/view/16464/13983>

Visszhang

A módszerről és a lényegről. Puritán válasz Zsuffa Istvánnak, Szöllősi-Nagy Andrásnak és Bogárdi Jánosnak

Nagy Boldizsár¹

¹ Professor Emeritus, CEU, International Relations Department, Bécs,

DOI: 10.59258/hk.17593

Nehéz lenne véka alá rejteni örömeimet, mely abból fakad, hogy három, sokak által nagyra becsült mérnök figyelemre méltatta könyvem (*Nagy 2024*, ezentúl: „*Könyv*”) néhány oldalát (*Zsuffa és társai 2024*, ezentúl: „*Reflexiók*”), s most a patinás Hidrológiai Közöny lapjain folytathatunk párbeszédet a tényekről, a módszerről és a mindnégyünket érdeklő politikai kérdésekről.

Mindenekelőtt megvallom tévedésemet: a három szerző helyesen állapítja meg, hogy a könyv 616. lábjegyzetében szereplő, a 2023-as cikkükből (*Zsuffa és társai 2023*) vett idézetből kimaradt egy szó. (A közömbösség elől kifejejtettem a „társadalmi”-t). Mea culpa. (Talán az vitt erre, hogy a jelző nélkül több értelme volt az „üggyel kapcsolatos fáradtság és ... közömbösség” fordulatnak, hiszen, ha visszakerül a társadalmi és az csak a közömbösségre vonatkozik, akkor ki vagy mely csoport a fáradt?)

De lássuk a komoly érveket! Induljunk ki a szerzőhármas megfigyeléséből! „Az érvek hiányára utal, ha valaki egy írás módszertanát kritizálja úgy, hogy annak lényegi tartalmáról gyakorlatilag nincs mondanivalója.” (*Reflexiók*, 79. o.) Tegyük hozzá azt, amit könyvem tartalmáról bevallanak „A könyv voltaképpen egy életmű kötet, ami az első és utolsó fejezetek kivételével, a szerző korábbi írásait, vagy angolul megjelent cikkeinek magyar nyelvű fordításait tartalmazza. Ezek taglalásába itt most nem megyünk bele, mert azok már történelmi dokumentumok és a jövő kutatóira vár megítélésük.” (*Reflexiók*, 78. o.) Más szavakkal: a könyvben részletesen kifejtett ökológiai, gazdasági, politikai és jogi érveket, a lényegi tartalmat figyelmen kívül hagyjuk. A szerzőknek az első fejezetről sincs mondanivalója, így a 400 oldalból csak az „Összegző kitekintés” című utolsó húsz oldalhoz, valamint a könyv fülszövegéhez fűznek reflexiókat. Nem érdekteleneket.

Kezdjük egy fontos módszertani kérdéssel, ugyanis egy szöveg vagy felismerés attól válik a tudomány részévé, hogy módszertanilag feddhetetlen és megfelel a mindenkorai tudományosság követelményeinek. Nem a téma teszi azzá: a sarlatánok, a fantaszták és a csalók is „tudományos kérdésekről” beszélnek (miképp gyógyítható a rák, miképp hasznosítható a Duna) csak éppen a módszereik nem ígérek megbízható, a realitások között létező eszközeinkkel igazolható eredményt.

Felróják a szerzők, hogy meg sem kíséreltem cikkük azon állításának cáfolatát, hogy „A dunacsúnyi [sic] tározóban nem következett be eutrofizációból eredő vízminőségromlás az elterelést követő 30 éves időszakban.”

Módszertani hibák e cáfolat megkövetelésében:

1) Cikküket nem a maga egészében taglaltam, hanem mint egy bizonyítékot arra, hogy feléledtek az eredeti művet megépíteni kívánó erők. Ezért irreleváns az, hogy a dunacsúni /és nem „dunacsúnyi”!/ tározóban bekövetkező vízminőségromlás (ha van) független az eutrofizációtól. Tételelem szempontjából nincs szerepe a másik három válasza kínált állításuknak sem. A vízlépcsőrendszer egészének felélesztésére irányuló vágy meglétének alátámasztására persze idézhettem volna Jakus Györgyöt és társait is, akik szerint a Szap alatti medersüllyedés orvoslása „csak egy Dunai alsó vízlépcső (Nagymaros vagy Pilismarót)” [megépítése lehet] (*Jakus és társai*, 37 o.).

2) Az eredeti, csúcsrajáratással üzemelő vízlépcsőrendszernek kevés köze van a most folyamatos üzemmódban üzemelő bösi vízlépcsőhöz, ezért hatásaik is csak nagy körültekintéssel vethetőek össze, különösen, mivel az EU környezet- és vízvédelmi szabályainak hatására radikálisan csökkent a befolyó vizek által okozott terhelés. Így a C variáns hatásai csak akkor bizonyítanak bármit is az eredeti terv tekintetében, ha a peremfeltételek és a körülmények az eredeti tervvel azonosak, vagy ahhoz nagyon közeliek. Az, hogy a folyamatos üzem nem jár azzal az eutrofizációval, amivel a csúcsüzem mód járt volna triviális és nem cáfolja az eredeti aggodalmakat.

3) Abból, hogy nem romlott (tovább) a vízminőség a tározóban, nem következik, hogy kívánatos minőségű. Ez a mondat akkor is igaz lenne, ha eleve rettenetes lett volna és most is az lenne, csak nem épp az eutrofizáció miatt.

4) A jelen állapot összetett értékelésének az eutrofizáció parányi részeleme. A nagy egészről szól a könyv sok oldala – ezek sajnos nem váltak a reflexiók tárgyává. De még a láthatóan olvasott utolsó fejezet is – többek között egy ÉDUVIZIG tanulmányra és a Vízyűjtőgazdálkodási Tervre támaszkodva – felidézi, hogy

- „[a] hullámtéri feltöltődés és az árvízi levezetőképesség romlása emelkedő árvízszinteket okoz, ami a geológiai felépítés miatt a belvív-veszélyeztetettséget is növeli. Az árvízvédelmi védvonalak jelenlegi kiépítettsége, műszaki állapota, valamint hiánya nem ad elvárható szintű biztonságot”. (*Könyv*, 345. o., megjelölt forrás: *Éduvizig 2020*, 16. o.);

- „A Duna ökológiai értelemben vett átjárhatósága jelentős mértékben korlátozott, a vízi élőlények vándorlásának feltételei jelentősen romlottak” (*Könyv*, 346. o., megjelölt forrás: *Éduvizig 2020*, 15. o.)

- A Duna és mellékágai felszíni vízminősége a Vízyűjtő-gazdálkodási terv második, 2022. évi felülvizsgálatakor a Vízkirányelv kategóriái szerinti ötfokú skálán 3-as („mérsékelt”) minősítést kapott, akárcsak 8 évvel korábban. (*Könyv*, 346. o., megjelölt forrás: *Vízyűjtő-gazdálkodási Terv 2022*, 6-1 melléklet)

A szerzők hiányolják cikkük négy állításának cáfolatát (*Reflexiók*, 79. o.). Ha az első állításról az előbbieken írtakhoz hozzáadják azt, hogy mind a rajkai, mind a dunaremeteinek vízbázis jelentősen veszélyeztetett (3-as) minősítést kapott a vízyűjtő-gazdálkodási terv második felülvizsgálatakor (*Vízyűjtő-gazdálkodási Terv 2022*, 6-7. melléklet) és azt is, „a rajkai fenékküszöb felduzzasztja ugyan a mellékágak vízszintjét, de a Nagy-Duna medréhez közeledve a talajvízszint grádiense meredek zuhanást mutat, s ez a partközeli erdők csaknem teljes pusztulását eredményezte. A jelenlegi vízpótló rendszer alapvető hiányossága az, hogy árvizek szimulálására nem alkalmas, az elárasztások elmaradása pedig a vegetáció gyökeres átalakulásához vezet, elveszíti eredeti jellegét. Megszűnt a montán elemek Alpokból történő levándorlásának lehetősége is”, akkor gyakorlatilag minden pont cáfolatát megkapták. Az utóbbi megfigyelést az ELTE Biológiai Intézetének Növényrendszertani, Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszéke által 2019-ben publikált, az elterelés utáni hatásokat összefoglaló tanulmánya (*ELTE 2019*, idézve: *Könyv*, 346. o.) tartalmazza.

Hangsúlyozom azonban, hogy nem ebben a témában szólítottam meg őket, hanem abban, hogy a második vízlépcső bizonyítottan ártalmassága ellenére ők építenének egyet és arra is készen állnak, hogy négy hidraulikai akadályt telepítsenek a szigetközi főmederbe végképp megváltoztatva a Duna karakterét.

S ha már a módszertannál tartunk: a szóbeli közlésnek, mint forrásnak ott van helye, ahol nincs elérhető, megbízható adat. Amit lehetne nyilvános, tudományos vagy egyéb, de megbízható forrással alátámasztani azt – például a Duna 1970-es évekbeli vízminőségét, vagy az üledékből származó oldott állapotban levő komponensek koncentrációját – nem 2023-ban elhangzó szóbeli közlésekkel kell igazolni, ahogy annak az időszaknak kiszáradási folyamatait sem (*Zsuffa és társai 2023*, 10. o.). Én csak akkor támaszkodtam szóbeli közlésre, amikor a nyilvánosság szeme elől rejtve tartott jelenlegi tárgyalásokról, vagy az ÉDUVIZIG terveiről kívántam értesülni, ezért a három szerző párhuzama saját tettei és az enyém között nem helytálló.

Van-e a fentiekben túl érdemi vita? – kérdezheti e ponton a türelmetlenné váló olvasó. Van.

A három szerző azt hiszi, nem térek ki a könyvben a „leállítás és a hágai per előkészítésének politikai hátterére” (*Reflexiók*, 78. o.). Tévednek. Az első fejezet 40-46. oldala az 1977-1992 közötti eseményeket veszi számba. Hangsúlyozom azonban, hogy könyvem nem a civil szervezetek és a kormány viszonyával foglalkozik, mert arról írtak eleget (*Fleischer 1992*, *Magyar kereset 1994*, *Fitzmaurice 1996*, *Nyerges-Cséfalvay 2014*). Én az elmúlt harminchat évben – azaz a könyv szövegeinek keletkezési periódusában – a kormányközi szintre, illetve a

kormányok álláspontjára koncentráltam és ezek a tárgyalási pozíciók végig követhetőek a tanulmányokban. Olykor kivételt tettem. A VI. fejezet Nemcsók János viselt dolgait részletesen elemzi.

E ponton felmerül egy másik hiány: Sámsondi Kiss György összeesküvés-elméleteinek figyelmen kívül hagyása. Egykori megbízom, a megboldogult kormánybiztos emlékét nem akartam azzal árnyékolni, hogy nyilvánvalóan abszurd vádjait felidézem. Ő maga buzgón tüntetett az épülő vízlépcsőrendszer ellen (*Dubniczky 2019*). Aktív korában, másfél éves kormánybiztossága alatt 1991-ben így vélekedett: „Mi úgy látjuk – mondta Sámsondi Kiss –, hogy nem szabad felelősséget vállalni az erőmű beindításáért, a tározó feltöltéséért és a Duna eltereléséért. Az eddigi vizsgálatok szerint, a környezeti és gazdasági khatások hosszú távon több kárt okoznak, mint hasznot. A szlovákok úgy érzik, hogy a ma már majdnem teljesen elkészült létesítményt hasznosítani kell! Félreértés ne essék, a közeljövő hasznából – hiszen amilyen, olyan a beruházás, akkor is közös – mi is részesednénk. Nekünk is szükségünk van villamosenergiára, és nekünk is gondot okoz a Duna elhanyagoltsága, hajózhathatósági szempontból. Mi viszont nem engedhetjük meg magunknak, hogy közeli előnyökért később ennél sokkal nagyobb károkkal fizessünk” (*Sámsondi-Kiss 1991*).

Aki hajlott korában úgy vélte, hogy az MTA „vezetése fundamentalista csapdaállító mozgalmárok befolyása alá került”, és feltételezte, hogy az első szabadon választott magyar parlament 386 tagja „Duna körös szellemmel átítatott volt” (*Reflexiók, 78. o.*) az – fájdalom –, elvesztette realitásérzékét és összeesküvés elméletek rabjává vált. Eként nem volt szerepe könyvemben, s különösen nem annak fülszövegében, ahová a három szerző beiktatni szeretne volna.

Érdemi vitát szül, hogy a szerzők – saját bevallásuk szerint – járatlanok a nemzetközi jog alapos ismeretében (*Reflexiók, 78. o.*) és ezért nem értik, sőt, egyenesen az okozat összekeverésének látják, hogy Szlovákia tartozna kártérítéssel a Duna eltereléséért. (Uo.) Segítek! A szlovák kártérítési kötelezettség megértéséhez olvassuk el a hágai Nemzetközi Bíróság ítéletét! (*Ítélet 1997*) A 144. pont felidézi, hogy a főbb művek – ma is – közös tulajdonban vannak, az ítélet rendelkező részét alkotó 155 C pont kimondja, hogy Csehszlovákia jogtalanul helyezte üzembe az „ideiglenes megoldást”, a 155 D pont pedig azt, hogy hacsak a felek másképp nem egyeznek meg, Szlovákia kártérítéssel tartozik Magyarországnak. Az értelmezésben segíthet a 152. pont, amely a felek jogsértő tetteinek következményeit leíró részben (148-154. pontok) található. Eszerint: „Magyarország jogosult a kártérítésre a Duna elterelése eredményeként elszenvedett károkért, miután Csehszlovákia a C variáns üzembehelyezésével, majd Szlovákia annak üzemeltetésével megfosztotta Magyarországot a közös vízi erőforrások Magyarországot jogosan megillető részétől, és ezeket a forrásokat lényegében saját javára aknázták ki.”

A Könyv tárgymutatójában 37 helyet jelöl meg, ahol a „kártérítés” eszméje előfordul, mivel a kérdéssel számos fejezetben foglalkoztam az ítélet értelmezésének a

körében. Legyen elég itt annyi, hogy abból, hogy Magyarország nem tartotta be valamely szerződéses kötelezettségét és ezt a bíróság jogsértőnek ítélte, nem következik, hogy a sértett fél szabad kezet kap. A bíróság lesöpörte Szlovákiának a C Variáns „megközelítő alkalmazás”-ként bemutató védekezését és elvetette azt is, hogy az elterelés jogos szankció lett volna (*Könyv, 105-108. o.*). Valójában még a szlovák fél által jelölt bíró is elismerte, hogy a szlovák válasz nem igazolható Magyarországot az megelőző tetteivel és Magyarországnak joga van a Duna vízhozamának észszerű és méltányos részére (*Skubiszewski 1997, 21. pont*). Mindebből az következik, hogy jelentős kártérítés jár az erőszakos elterelésért, mint nemzetközi jogsértő cselekedetért (a nemzetközi jog nem ismeri a „rablás” formulát). Ezen felül el kell számolni a jogtalanul hasznosított hidropotenciál és a közösen épített művek egyoldalú használatának árával. Szlovákia sokkal adósunk.

Az ezekről a milliárdokról lemondást a szerzők a „kormányok érthető józanságának, mintsem hibájának” tudják be. Én bátortalanságot és opportunizmust látok, de szakmabeli pletykák szerint az 1992 óta egyoldalúan eltulajdonított energia ellenértékének és a művek használati díjának megtérítése szerepel a most folyó tárgyalás napirendi pontjai között, vagy legalábbis a magyar fél szorgalmazza ezt. Milyen kár, hogy Czepek Gábor kormánybiztos tetteiről alig szivárognak hírek, s nem tudhatjuk, feladta-e a jelenlegi kormány eddigi meghunyászkodó pozícióját!

Vita van köztünk abban, hogy a Szigetköz és a Csallóköz minősíthető-e „utolsó belföldi deltának”. A *Magyar Kereset (1994)* így véli (5.17 pont), s ebben egy nemzetközi szakértő csapat tanulmányára támaszkodik, amelynek vezetője nem más, mint Jacques-Yves Cousteau volt (*Cousteau 1993*). Természetesen jelen állapota különbözik a XIX. századi szabályozás előtől, de attól még a meanderező ágrendszer és a parti zónák, valamint az ártér funkciói együttesen folyamatosan feltöltődő deltát alkottak és alkotnának, ha a görgetett hordalékot nem tartanák vissza és a hajózás érdekében nem szabályozták volna a főmedernek kikiáltott meder-ágot. Trásy Balázs és öt kutatótársa egy 2024-ben megjelent tanulmányában több mint tucat-szor nevezi a Szigetközt belföldi deltának (*Trásy és társai 2024*). A szlovák kompetens tudósok is annak tekintik, amint az majd e hozzászólás végén kiderül.

Nem értünk egyet abban sem, hogy „bizonyítékok által nem bonyolított kinyilatkozás formájában” állítom, hogy „a vízpótló rendszer árvizek szimulálására nem alkalmas”. A kijelentést az ELTE kutatói tették – én egyetértően, kellő hivatkozással, idézőjelek között közlöm (*Könyv, 346. o.*) A forrás szerepel a 624. lábjegyzetben (*ELTE 2019*). Nem kinyilatkoztatás, van bizonyíték. Egyébként az egyszerű mindennapi ész is elegendő lenne: ha az ártér elborító víz nem a főmeder táplálékot gazdagon sodró nagyvizéből ered, hanem a mellékágrendszer túltöltéséből, azaz plusz 200 m³/s vízhozam hozzáadásából az egyébként ilyenkor szokásoshoz – ahogyan erről *Jakus és társai (2024)* beszámolnak – akkor hiába néz ki árvíznek, nem az, hiszen az ártér a főmedertől végig elzárt marad. A „részleges tavaszi árasztások” (*Jakus és társai 2024, 34. o.*) nyilván nem azonosak az évi többszöri teljes áradással, amely a főmeder és a mellékágak összekapcsolt viszonyai között jönne létre.

Az árvízi vízszint létrejön, a főmederből kilépő nagyvízzel társított sebesség, vízhozam, a lebegtetett és görgetett hordalék mozgása és a tápanyag-tartalom nem. Meglep, hogy e különbséget hangsúlyoznom kell.

Végül kapcsoljuk össze az érdemi vitát és a módszertani megfontolásokat egy csipetnyi politikával! A szerzők szerint nem igaz, hogy a „vízlépcső terve a szocialista integráció ideologikus produktuma volt” és az állítás cáfolatául a zambiai, mozambiki, kínai, svájci etc. „vízerőhasznosítási gyakorlatok” tanulmányozását kínálják fel. (A szovjet/oroszt nem). Én természetesen nem azt állítottam, hogy minden vízerőmű szocialista ideológiai produktum. Ezért a tőkés, fejlődő és szocialista országok vízerőhasznosítási gyakorlata közömbös, nem cáfolja állításomat, sőt valószínűleg megerősíti, mert a felhívott gyakorlatok között aligha van (ennek nem nézek utána) olyan vízlépcső, amelyben 100 kilométeren duzzasztanak egy folyamat – hosszú szakaszon terepszint fölé – azért, hogy az így nyert néhány méteres esést kihasználva szerény 158 MW teljesítményt építsenek be. Amit állítottam a könyv lapjain és amit még a szlovák fél sem cáfolt meg a per során az az, hogy gazdaságilag indokolatlan a vízlépcsőrendszer, ezért a lényegét illetően ideológiai produktum. Ha a használdozat költségét nézzük, akkor alternatívái gazdaságosságban kenterben verik, s velük szemben azért választották ezt, mert a szerződő felek a vízlépcsőt létrehozó szerződés szerint felismerték, hogy „a Duna magyar-csehszlovák szakaszának közös hasznosítása tovább mélyíti a két állam baráti kapcsolatait és jelentősen hozzájárul a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa tagállamai szocialista integrációjának megvalósításához” (1977 évi szerződés, preambulum).

A három szerző az általam vizsgált eredeti cikkben a közel kétmilliárd forinttal támogatott Insula Magna Projekt keretében született írását hasznosította újra (Zsuffa és társai 2023, 21. o.). Az 1180/2024. (VI. 20.) Korm. határozat szerint 2024 negyedik negyedévében a KEHOP Plusz-1.2.21 keretében újabb 40 milliárd forintot bocsátanak rendelkezésre a „fenntartható szigetközi innovációs mintaprojekthez szükséges vízrendezési feladatok” végrehajtására. Érthető az elzántság a kritika visszaszorítására. Csak hogy ahhoz könyvem érdemi állításaira kellett volna reagálni. Annál is inkább szerencsés lett volna ez, mert akkor az Insula Magna ellen tiltakozó szlovák tudósok és mérnökök nagy csoportja legalább megérthette volna, miért nem látják jobbparti kollégáik azt, amit ők a Duna balpartján kétségbeesve érzekelnek. A „Felhívás az eredeti Dunameder és mellékágai megvédésére” című nyilatkozatuk nem kertel: „Jelenleg nagy aggodalommal figyeljük a nemzetközi tárgyalások legújabb fejleményeit, amelyek az eredeti Duna-meder négy helyen történő duzzasztása felé tartanak. Határozottan ellenezzük ezeket a terveket, mivel megvalósításuk nemcsak Szlovákia, hanem Magyarország érdekeit is sérti a vízgazdálkodás, a környezetvédelem, a hajózás, valamint a sport- és szabadidős vitorlázás terén ... Figyelembe véve a szlovák és nemzetközi szakértők legújabb tudományos és gyakorlati megállapításait, a javasolt megoldás nem megfelelő és rendkívül káros. Jelentősen károsítaná a Duna fő vízgazdálkodási funkcióit, növelné a katasztrofális árvizek kockázatát, 40 km szabad folyású fo-

lyó elvesztését eredményezné, és tönkretenné a Duna belvízi deltájának egyedülálló ökoszisztémáját. ... A fenntartható és széles körben elfogadott megoldás megtalálása érdekében az Insula Magna projekt végrehajtásáról szóló tárgyalások azonnali felfüggesztésére szólítunk fel.” (Felhívás 2024).

Ez a puritán hozzászólás nem tért ki sem az eredeti, 2023-as cikkben (Zsuffa és társai 2023) megjelenő inszINUÁCIÓKRA, sem a hágai ítélet tendenciózus félreértelmezésére, sem arra, hogy a *Reflexiók* miért hallgattak a Duna állapotára vonatkozó – természetesen a valódi szakértőktől származó – észrevételeimről. Célja pusztán a Hidrológiai Közlöny olvasóinak objektív informálása volt a *Reflexiókban* felvetettek tárgyában.

IRODALOMJEGYZÉK

1977. évi szerződés (1978. évi 17. tvr.) Bős–Nagymaros szerződés, Magyarország–Csehszlovákia

1180/2024. (VI. 20.) Korm. határozat a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz éves fejlesztési keretének megállapításáról szóló 1527/2023. (XII. 1.) Korm. határozat módosításáról

Cousteau (1993). *The Danube ... For Whom and For What? Final Report*, March 1993 – Magyar Kereset 5/II kötet, 16. függelék. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/92/10937.pdf> (20241102)

Dubniczky M. (2019). Sámsondi Kiss György a Bős–Nagymaros-szindrómáról. Mérnökvagyonok.hu blog, 2019 október 25. <https://mernokvagyonok.hu/blog/2019/10/25/samsondi-kiss-gyorgy-a-bos-nagymaros-szindromarol/> (2024.11.10)

ELTE (2019). A szigetközi botanikai monitoring eredményei. ELTE Biológiai Intézet, Növényrendszertani, Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszék. Összeállította: Hahn István, 2019. január, https://szmp.hu/sites/default/files/media/docs/elte_20_eve_s_ertekeles_0.pdf; (20241101)

Éduvizig (2020). Vízgyűjtő-gazdálkodási terv (VGT) 2022, Jelentős vízgazdálkodási kérdések. 1-1 Szigetköz vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, pp. 15–16. https://vizeink.hu/wp-content/uploads/2020/04/1_1_Szigetkoz_JVK_2020_09_25_EDUVIZIG_TVT_jovahagyott.pdf

Felhívás (2024). Appeal to save the original Danube channel and its anabranch system (2024) <https://www.mojapeticia.sk/campaign/vyzva-na-zachranu-povodneho-koryta-dunaja-a-jeho-ramennych-sustav/323653e9-53a2-40a4-8f1d-41869b201770> (20241111)

Fitzmaurice, J. (1996). *Damming the Danube: Gabčíkovo and post-communist politics in Europe*. Westview Press, Boulder (Colo.)

Fleischer T. (1992). Cápa fogász a Dunán, Társadalomkutatás 2/3 sz. pp. 28-46.

Ítélet (1997). Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, I. C. J. Reports 1997, p. 7. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/92/092-19970925-JUD-01-00-EN.pdf> (20241111) Nincs megbízható magyar fordítása

Jakus Gy., Kertész J., Mohácsiné Simon G., Pannonhalmi M. (2024). Az újjászülető Szigetköz, *Hidrológiai Közlöny*, 104. évf. 1.sz, pp. 17-34. <https://doi.org/10.59258/hk.14994>

Magyar kereset (1994). Memorial of the Republic of Hungary, 2 May 1994 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/92/10921.pdf>

Nagy B. (2024). Bős-Nagymaros: nemzetközi jog, politika, környezetvédelem: Írások az erőműrendszer történetéről és a jogvitáról. Gondolat Kiadó. p. 410.

Nyerges Cs., Cséfalvay A. (2014). Eltaszított fele királyság, Kisalföld könyvek.

Sámsondi-Kiss Gy., Koós T. (1991). A bős-nagymarosi tengeri kigyó: Nyilatkozik a magyar és a szlovák kormánybiztos. *Magyarország*, február 8., pp. 10-11.

Skubiszewski (1997). *Dissenting Opinion of Judge Skubiszewski* (Skubiszewski ad hoc bíró ellenvéleménye a Bős-Nagymaros projekt ügyében hozott ítéletben) <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/92/092-19970925-JUD-01-12-EN.pdf>

Trásy, B., Magyar, N., Hatvani, I.G., Garamgyi, T., Kovács-Székel, I., Kovács, J., Trásy-Havril, T. (2024). "Drivers of Daily Water Level Fluctuation of Shallow Groundwater in the Inner Delta of the River Danube" *Water* 16, no. 14: 2011. <https://doi.org/10.3390/w16142011>

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv (2022). Vízyűjtő-gazdálkodási terv (VGT) 2022, 6-7. melléklet, Védett vízbázisok veszélyeztetettsége, <https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasiterv-2019-2021/vgt3-elfogadott/#up01>

Zsuffa I., Szöllősi-Nagy A., Bogárdi J. (2023). Insula Insolita – Szigetköz és Bős-Nagymaros párhuzamos története. *Hidrológiai Közlöny*, 103. évf. 2. szám, pp. 4-23. <https://doi.org/10.59258/hk.11537>

Zsuffa, I., Szöllősi-Nagy, A., Bogárdi, J. (2024). Megszólalunk, mert megszólítottunk – Reflexiók Nagy Boldizsár könyvére. *Hidrológiai Közlöny*, 104. évf. 3. szám, pp. 77-81. <https://doi.org/10.59258/hk.16464>

A SZERZŐ

NAGY BOLDIZSÁR professzor Emeritus CEU, Bécs, tiszteletbeli tanár, ELTE, Budapest. Jogi és filozófiai tanulmányokat folytatott, majd a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) jogi doktorátust szerzett. Nemzetközi jogot és menekültjogot tanított a bécsi Közép-európai Egyetemen és az ELTE-n. Az Európai Nemzetközi Jogi Társaság egyik alapítója. A hágai pert megelőzően a felelős kormánybiztos/miniszter szakértője, a perben Magyarország egyik ügyvédje, majd 2010-ig a kétoldalú tárgyalások – kivéve az 1997-98-as Nemcsók korszakot – résztvevője volt. Publikációi a nemzetközi jog számos témakörét ölelik fel, többek között a szuverenitást, az emberiség közös örökségét és a menekültjogot. További részletek: www.nagyboldizsar.hu.